

УДК 821.14

Н. В. Гутарукаспірант кафедри англійської філології та зарубіжної літератури
Класичного приватного університету

СПЕЦИФІКА РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ДИТИНСТВА В ДАВНЬОГРЕЦЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ (НА МАТЕРІАЛІ ГЕРМЕНЕВТИЧНОГО АНАЛІЗУ ТРАГЕДІЙ ЕВРІПІДА)

У статті проаналізовано образно-дискурсивний характер репрезентації дитини та окреслено соціальні аспекти конструювання феномену дитинства у трагедіях Евріпіда «Гелена», «Іон» та «Медея». Вербальні особливості репрезентації дітей у текстах трагедій дозволили чітко окреслити дві тенденції, характерні для авторської манери давньогрецького трагіка. Ці особливості споріднюють авторські літературні тексти з героїко-епічною міфологією, яка є сфокусованою на житті тільки дорослого громадянина полісу. Віра давньогрецьких громадян у силу фатуму спонукала до диверсифікації представлення образів дітей також. У залежності від пророкованого майбутнього дитинство було репрезентовано або як процес здобуття всебічної освіти та виховання для тих, кому було передбачено стати героями; або як період пустощів та забав для простих смертних.

Ключові слова: дитина, феномен дитинства, реконструкція рецепції, еллінська культура, літературознавча антропологія, авторська літературна традиція, героїко-епічна міфологія.

Постановка проблеми. Загальновідомо, що антична культура є антропоцентричною, втім, відкритим залишається питання, коли саме (тобто з якого віку) дитина починала сприйматися соціумом як самодостатній індивідуум, здатний виступати суб'єктом дії, від якого суспільство очікувало певної поведінки та до якого водночас висувало певні вимоги. Небагаточисельні порівняно з іншими культурами та епохами античні письмові пам'ятки і предмети побуту, що збереглися з тих часів, надають можливість науковцям відтворити загальну картину лише фрагментарно. Вивчення рецепції дитини в античності ускладнюється ще й тим, що опис повсякденного життя реально існуючих дітей украй рідко поставав об'єктом уваги давньогрецьких та римських авторів.

В аспекті розуміння культурних практик і соціальних конвенцій минувшини на прискіпливу увагу заслуговують письмові пам'ятки, адже цивілізація акумулює і ретранслює власний досвід, ціннісні поняття саме через тексти. Для кожної культури характерними є певні набори так званих «канонічних» текстів, що фрагментарно присутні в інших дискурсах, тобто «наротив виступає універсальною характеристикою будь-якої культури» [14, с. 100]. Більш того, твори мис-

тецтва різних епох є цінними «концентратами» культурної пам'яті. Утім, вищезгадана проблематика (дитина і дитинство) могла залишатися поза увагою більшості авторів, оскільки естетика і смислові пріоритети більшості античних жанрів виявлялися вельми далекими від неї.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У сучасній українській гуманітаристиці інтелектуально-творчий доробок античності постає об'єктом наукового інтересу не лише літературознавців, які вивчають поетику окремих художніх творів (О. Білецький, О. Буйвол, О. Литовська) або структурують цілісне уявлення про історико-літературний процес давньої Греції та Риму (Ю. Ковбасенко, І. Мегела), але й лінгвістів (С. Воркачов), філософів (С. Тарадайко), та психологів (Д. Фельдштейн). Утім, проблема художнього осмислення феномену дитинства в культурі, яка справедливо вважається коліскою сучасної цивілізації, ще не обиралася предметом окремої наукової розвідки.

Доцільність і актуальність дослідження цієї проблематики детерміновані стрімким зростанням антропологічного вектору філологічних досліджень як у вітчизняному, так і в зарубіжному літературознавстві останніх років (О. Бандровська, П. де Ман, Р. Нич,

В. Подорога, Л. Тарнашинська, та ін.). Аналіз художніх текстів одного з найрепрезентативніших трагіків Давньої Греції Евріпіда крізь призму літературознавчої антропології уможливорює реконструкцію стереотипних уявлень еллінів про дитину і дитинство. Як слушно наголошує В. Подорога, «антропологічні аналітики – це завжди несинтетичні конструкції: аналіз йде по лініях інволюції тієї чи іншої системи думки до повторної реконструкції практичних умов її народження, і як наслідок – до повторного співпереживання базових образів і метафор невідомого досвіду в іншому часі» [20].

Гіпотеза цієї антропологічної літературознавчої розвідки полягає в тому, що в давньогрецькому соціумі ієрархія пріоритетів у цілому і ставлення до дитини зокрема були детерміновані вірою давніх греків у всесилля року, а отже, і підхід до виховання індивідуума корелювався з тим статусом чи місією, які були пророковані долею, оракулом тощо. Саме така установка, згідно з якою діти поділялися на визначних (надзвичайних, тих, кому судилося стати великими і здобути славу) і звичайних, знаходила своєрідне відлуння на сторінках літературних творів. Якщо для першої категорії дитинство слугувало періодом належної підготовки до гідного виконання місії, то для другої воно могло бути лише часом пустощів та розваг.

Персонаж, авторське зображення якого було «позбавлене» освітньо-виховних акцентів, як правило, виявлявся приреченим на забуття чи навіть ранню смерть. Натомість акцентування уваги на тому, що дитинство – важливий етап підготовки до великого і величного майбутнього, було обов'язковим моментом під час зображення персонажів-героїв чи визначних особистостей.

Мета цієї публікації полягає в тому, щоб розглянути специфіку художньої репрезентації концепту дитинства в деяких міфах і трагедіях Евріпіда, а також визначити тематичні пріоритети, що сформувалися в репрезентативних текстах еллінської культури.

Об'єктом безпосереднього дослідження постають тексти, в яких діти виступають предметом зображення чи дійовими особами (міфи про Геракла та трагедії Евріпіда «Іон», «Елена» та «Медея»).

Виклад основного матеріалу. Уявлення давніх греків про вік людини формувалися в контексті цілісної міфологічної світоглядної парадигми. Категорія віку громадянина була

артикульована крізь призму «еона», тобто часу людської історії, який древньогрецький філософ Геракліт порівнював із «малюком, що грається» [2]. Прикметно, що Геракліт створив так звану теорію «світового року», порівнявши людський вік із циклічно замкненим часом. Навіть через декілька століть у працях давньоримського філософа Сенеки можна знайти певну суголосність із цією ідеєю Геракліта, щоправда, експлікованою у простір глобальної історії: Рим проходить крізь різні «вікові» періоди: «Це було початком старості, і Рим, що страждав від внутрішніх роздорів, знову повернувся до правління одного, неначебто впавши в дитинство. Втративши свободу, котру захищав Брут, Рим став старим настільки, що міг підтримати себе, лише спираючись на милиці тих, хто ним керує» [26].

Ці спостереження викликають асоціацію з широковідомою загадкою Сфінкса, яку вдалося розгадати царю Едипу. Тож поняття «людина» в античній свідомості було представлене в хронологічній парадигмі: «людина» – це істота, яка може бути чотириновою (дитина), двоною (власне людина або доросла людина), тринною (людина похилого віку). Тож до певної міри ця загадка є важливою в контексті характеристики концепту дитинства і спонукає до виявлення витоків його формування в героїко-епічній міфології.

Міф для древніх греків був поясненням світобудови, засобом формування власного макрокосму, частиною космологічного сприйняття універсуму [12, с. 315]. Божественне і людське перебувало у стані постійної взаємодії, що знаходило своє відображення і в сюжетіці міфів, і в характеристиках образів міфологічних героїв. Тож не дивно, що за часів античності існував культ Геракла (Геркулеса у римлян), який поєднував як людську, так і божественну природу.

Прикметно, що саме в міфах про цього героя, який був сином Зевса та земної жінки Алкмени, а отже, належав до категорії надзвичайних або обраних індивідуумів, маємо незвично детальний опис подробиць обставин його народження та виховання. У міфологічних сюжетах про Геракла, актуалізованих і популяризованих через трагедії Софокла та Евріпіда, немає жодних свідчень того, що емоційно-чуттєвий світ дитини привертав до себе увагу еллінів. Навпаки, пророкована, визначена наперед доля дитини в майбутньому провокувала ставлення до неї в період дитинства: «Тоді віщий *старець повідає, скільки великих подвигів зро-*

бить Геракл, і провістив, що він стане в кінці свого життя безсмертним. Дізнавшись, яка велика слава чекає старшого сина Алкмени, Амфітріон дав йому виховання, гідне героя» [10]. Саме після пророкування Амфітріон почав клопотатися про освіту сина: читання, письмо, спів, гра на кіфарі, розуміння цілющих трав, руху зірок, вміння правити колісницею ставилися на один щабель із розвитком сили, знанням військової справи та єдиноборств. У подальших письмових пам'ятках ця концепція гармонійного розвитку особистості – «калоκαγαθία», буде вже сприйматися абстраговано, без ретроспективного «зазірання» в майбутнє, як норма виховання: «Такими вони були, і таким чином вони справедливо управляли своєю країною і Елладю, по всій Європі і Азії не було людей більше знаменитих і прославлених за красою тіла і за багатогранною чеснотою душі» [17].

Зосередженість древньогрецької культури на житті дорослого індивідуума повністю б нівелювала цінність дитячих років життя, якби не усвідомлення значущості ролі виховання у формуванні соціоцентричного громадянина полісу. Пророкування та віщування майбутньої долі дитини також були своєрідним інструментом самореалізації дорослих, адже таким чином і вони долучалися до майбутньої слави вихованця. Детальний опис дитячого побуту був спрямований не на те, щоб викликати замилювання тогочасного читача, а на те, щоб слугувати дієвим способом розкриття зусиль дорослих, а також висвітлення тих умов, завдяки яким їм вдалося виховати майбутнього героя. Для античного світосприйняття характерна думка про те, що людина не може уникнути тих подій та випробувань, на які вона приречена вищими силами, тож у фокус уваги потрапляло питання про те, як найкраще підготувати дитину до успішної реалізації її призначення.

Вищезазначена традиція сприйняття дитинства в контексті пророкованого майбутнього рельєфно представлена у творах давньогрецького трагіка Евріпіда, театр якого ставив собі на меті показати людей не такими, якими вони повинні бути (риса, характерна для більш давніх драматургів), а такими, якими вони є. Цілком переконливим є спостереження із цього приводу А. Содомори: «Одна річ – скомпонувати образ героїчної особистості, чиї дії підлягають окресленій нормативності, й цілком інша – зазірнути в людську душу, спробувати поетичним словом передати те, що в ній діється. Гармонія пропо-

рцій, співмірність, доцільність – усе, що в уявленні еллінів пов'язувалося з поняттям прекрасного, що давало насолоду від сприймання довершеної цілості, вихоплювалося з-під Евріпідового стилоса» [16, с. 6].

В «Алкесті», в рядках, що озвучують філософські роздуми античного автора про життя, прослідковуються лейтмотиви, характерні як для героїко-епічної міфології, так і для подальшої драматичної традиції:

*Мені – й музи відомі,
Я – думками й зірок сягаю,
Мудрість пив із багатьох джерел –
Сил, грізніших, ніж Доля,
Не знайшов... (пер. укр. А. Содомори)*

Хоча це філософсько-інтелектуальна рефлексія щодо фатуму вже дорослої людини, автор озвучує, що ні всебічний розвиток, ні вплив та допомога «вищих» сил не є дієвими у протидії фатуму, навіть коли йдеться про дорослу людину. Із точки зору реконструкції рецепції дитинства в античні часи твори Евріпіда є цікавими, перш за все, тим, що в них вперше з'являється тема загублених та підкинутих дітей. Зокрема, у трагедії «Іон» драматург докладно описує, як Креуса залишає новонароджену дитину в печері:

*Под ту же сень, где сочеталась с богом,
Царевна отнесла и на смерть сына –
Малютку обрядила: в закругленной
Положен он корзинке крепкой был...
Был соблюден и дедовский обычай
Царвеною: рожденного землей
Когда беречь давала Аглавридам
Кронида дочь, она на помощь им
Двух змей еще приставила к ребенку;
С тех пор в Афинах золоченых змей
На шею надевают детям*

(пер. рос. І. Анненського)

Саме цей уривок демонструє тісний зв'язок авторської літературної традиції з героїко-епічною міфологією (згадаймо, приміром, про двох змій, що мали задушити новонародженого Геракла). Згодом корзинка з малюком потрапляє до Дельфійського храму, в якому помічають підкинутого малюка та залишають при храмі на виховання. Пелюшки та дитячі речі Іона, описані з надзвичайними подробицями, зберігаються провидицею-піфією, яка стає його годувальницею. Хлопчик дорослішає, та дельфійці довіряють йому охороняти багатства храму. У монологах цього персонажа прослідковуються і мотиви, пов'язані з біографією самого

драматурга (Евріпід також був вихований при Делоському храмі, хоча сиротою й не був). Прикметно, що час власного дитинства згадується драматургом із вдячністю:

*Мы же здесь, привычным с малолетства,
Отдадим трудам себя, и вход
В Фебов дом от пыли веткой лавра
Мы очистим – свежей веткой лавра
Окропим водою плиты, птиц
Отпугнем, чтоб портить не летали
Светлые дары... Стрелу в крылатых!*

(пер. рос. І. Анненського)

Через багато років мати Іона Креуса, яка звернулася до дельфійської провидиці-піфії через відсутність дітей у шлюбі, зустріне власного вже дорослого сина та намагатиметься дізнатися, як і хто його виховував. Хлопець зробить припущення, що, можливо, він з'явився на світ у результаті насильства. Продовжуючи діалог, він розпитує Креусу і висловлює співчуття жінці, яка не має дітей. Йому вторить хор:

*Счастья высшего начала,
Нерушимого для смертных,
Нет иного, как в чертогах
Детских глаз сиянье: радость
Видеть нежный цвет детей,
Чтоб, сокровища наследье
От отцов приявши, дети
Детям отдали своим.*

(пер. рос. І. Анненського)

Як бачимо, інтимно-психологічна рецепція дитини як найвищого блага для подружжя тут доповнюється і суто соціально-правовим аспектом, який фіксує право нащадків успадковувати власність батьків. Крім того, є чітко окресленою і роль особистості в контексті державного устрою:

*В бедах дети – это сила,
Дети в счастье – улыбка,
На войне они отчизне
И опора и спасенье...*

(пер. рос. І. Анненського)

Аксіологічні пріоритети давнього грека знаходять свою маніфестацію в таких рядках хору:

*Не давай ты мне богатства,
Царских зал раззолоченных!
Дай мне вырастить на славу,
Дай взлелеять мной рожденных.
Жизнь бездетных ненавистна:
Этой жизни не желай;*

*С самым скромным достоянием
В детях счастье для меня.*

(пер. рос. І. Анненського)

У подальшому діалозі Креуси із сином чітко артикулюється думка, що людина є іграшкою в руках богів, і вона не має сили самостійно їм протистояти. Іон вторить їй, кажучи, що той хто має благословення богів, може розраховувати на більше.

Суголосні ідеї розкриваються і в наступній трагедії Евріпіда «Єлена», яка мало не з перших рядків продовжує тему благословення богів та ролі цього благословення в долі дитини:

*«И родила царю двоих детей
Его жена: Феоклимена-сына
И благородную Идо; дитятей
Она отрадой матери была,
А брачных лет достигши, Феоноей
Наречена, затем, что от богов
И все, что есть, и все, что будет, ей
Открыто; эту честь она приемлет
От древнего Нерее, деда...»*

(пер. рос. І. Анненського)

Увага античного драматурга до індивідуальних переживань, бажання заглибитися та зрозуміти «незбагненну душу» головних героїв поступово віддаляли його від міфологічної традиції. Незвично велика кількість побутових деталей та непоодиноких описів дозволяє говорити про поступове формування лінії побутової драми, що буде продовжена комедіями Менандра, які дозволятиметься читати і дітям:

*«Светлый Менандр о любви говорит
в любой из комедий,*

Детям обычно его мы разрешаем читать»

(пер. рос. В. Шервинського)

Той факт, що Евріпід поступово переходить до активного залучення побутових мотивів, зовсім не означав, що митець відмовляється від міфологічних сюжетів у якості першооснови для трагедій. Зокрема, добре відомий міф про аргонавтів є основою для написання «Медеї». А. Содомора влучно охарактеризував вказану тенденцію: «Міф – саме та сфера, в яку Евріпід з огляду на нове завдання, що постало перед його театром, змушений був втрутитись якнайсерйозніше. Не визнаючи догми у філософських поглядах, він і міфологічний матеріал не вважав каноном, недоторканою святістю. Над усе цінуючи у творчості свободу, він модифікує легенду так, аби найрельєфніше змалювати людину, якою вона є – з її пристрастями, душевними сум'яттями» [22, с. 7].

Сюжет Евріпідівської «Медеї» розгортається навколо особистої драми героїні, яка розривається між бажанням помститися чоловікові

за зраду та бажанням врятувати дітей і втекти в Корінф. Якщо у трагедії «Іон» автор акцентує увагу на тій освіті, яку здобуває вихованець і це засвідчує наявність у персонажа певного майбутнього, то в «Медеї» йдеться виключно про дитячі розваги, гру та пустощі. Така суттєва відмінність у визначенні об'єкту зображення (освіта vs розваги), ймовірно, була для давніх греків певним знаком. Можна припустити, що в контексті кореляції уявлень давніх греків про зв'язок наперед визначеного майбутнього й освіти дитини той факт, що драматург фокусує увагу на розвагах, а не на освіті, імпліцитно налаштовує тогочасного глядача на очікування трагічного фіналу: ці діти не залишаться в живих, у них немає майбутнього.

Коментарі няні та вихователя насичені риторичними запитаннями як до Ясона, так і до Медеї: «*І що ж, Ясон дітей допустить кривдити лише тому, що посварився з матір'ю?*». Няня, зокрема, припускає що оскільки Ясон належить до «смертних», то він обирає втіхи кохання і мало переймається майбутнім своїх дітей. У свою чергу, Медея, розуміючи свою людську природу, гнівається на себе, за свою безпорадність:

*«Мене горе гнітить, нещасливу, таке,
Що я сліз не спиню. Будьте прокляті ви,
Безпорадної матері діти немилі,
Разом з батьком, хай з вами й весь дім пропаде!»*
(пер.укр. Ф. Самоненка)

Головна особливість Медеї полягає в тому, що вона відмовляється від усталеного стереотипу (змиритися із власною трагічною ситуацією) і прагне дивитися на речі власними очима, оцінювати реалії крізь призму свого онтологічного досвіду. Вона свідомо того, що її позиція суттєво відрізняється від загальноприйнятих канонів: «*Про багато дечого я суджу не так, як інші люди*» [7, с. 33]. На доцільну з точки зору здорового глузду пропозицію Ясона надати всім своїм дітям, як народженим Медеєю, так і тим, чисю матір'ю є її ненависна суперниця, розгнівана цариця відповідає відмовою. Її ідентичність визначається насамперед божественним походженням, тож вона вважає, що її власні діти, як нащадки бога-олімпійця, не можуть мати рівні права з іншими нащадками грішника Ясона, адже вони знаходяться на різних щаблях суспільної ієрархії.

Демонічні пристрасті, що терзають душу героїні, впливають і на композицію класичної

трагедії. Можливо, саме тому ми вперше чуємо голоси дітей, які намагаються привернути до себе увагу, щоб уникнути смерті від рук матері. Очікується, що потенційний реципієнт співчуває в цей момент не стільки дітям, приреченим на смерть, скільки матері, яка змушена вчинити цей жахливий злочин: «*Крик чуєте ви? Дитячий то крик! О горе страшне! О нещасна жона!*» [7, с. 45]. Діти гинуть від рук матері не на очах у всіх, а за кулісами, глядачі чують лише їхні крики. До цього автор поступово нагнітає конфліктну ситуацію згадуванням про дім, родину, продовження роду, але це є аксіологічні категорії світу дорослих, але діти при цьому постають лише як один із повноцінних аспектів самореалізації батьків. Така розстановка акцентів демонструє, що в ціннісній ієрархії давніх греків соціальна роль стоїть вище за родинні стосунки. Медеї легше бачити своїх синів мертвами, ніж позбавленими того статусу, який належав їм за правом народження.

Безперечно, давньогрецький трагік приділяє велику увагу зображенню внутрішніх мук, які переживає Медея, прийнявши рішення вбити дітей, щоб помститися зрадливому чоловікові і не залишити їх на поталу ворогам:

*Про все забудь? А вороги,
Вже глузуватимуть ... безкарно всі вони
Ні, ні, зробіть... Я не піддамся почуттям
Слабим...*

*О серце, серце! Не роби цього, облиш усе.
Моє ти безталанне, пожалій дітей...*

(пер. укр. Ф. Самоненка)

Висновки і пропозиції. Таким чином, розгляд трагедій Евріпіда крізь призму літературознавчої антропології дозволяє говорити про слушність запропонованої гіпотези, згідно з якою сам характер репрезентації дитини в давньогрецькій трагедії є своєрідною похідною від того, яким автор та потенційні реципієнти, які добре знають покладений в основу твору міфологічний сюжет, бачать майбутнє цієї дитини. Отже, на відміну від сучасної перцепції, давньогрецька парадигма зображення дитинства була не стільки об'єктом самостійної уваги чи мистецької рефлексії, скільки елементом пояснення долі дорослої людини та певним знаком того, чи має певна дитина майбутнє. У подальшому перспективним бачиться розгляд специфіки репрезентації концептосфери дитинства у творах римських авторів.

Список використаної літератури:

1. Антична література : навч. посібник / Ковбасенко Ю.І. ; 2-ге вид., розшир. та доповн. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2012. 248 с.
2. Арзамасцева И.Н. О концепции «детство» в древнеримской литературе. *Развитие личности*. URL : <http://rl-online.ru/articles/1-04/407.html>.
3. Бандровська О. Модернізм між минулим і майбутнім: антропологічний дискурс англійського : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 444 с.
4. Білецький О. Письменник і епоха: збірник статей, досліджень, рецензій з питань української літератури. Київ : Державне видавництво художньої літератури, 1963. 543 с.
5. Буйвол О.В. Антична література. Текст лекцій. Харків : НТУ «ХПІ», 2013. 120 с.
6. Воркачев С.Г. Лингвокультурология, языковая личность, концепт: становление антропоцентрической парадигмы в языкознании. *Филологические науки*. 2001. № 1. С. 64–72.
7. Евріпід. Трагедії. Київ : Основи, 1993, 448 с.
8. Эврипид. Полное собрание сочинений. Москва : Альфа – книга, 2013. 1065 с.
9. Кон И.С. В поисках себя: Личность и ее самосознание. Москва : Издательство политической литературы, 1984. 335 с.
10. Кун М.А. Легенди і міфи Давньої Греції. URL : https://supermif.com/greki/kun/bogi_33.html.
11. Литовская А. Своеобразие и значение современной рецепции наследия Аристофана. URL : <https://periodicals.karazin.ua/philology/article/download/1860/1757>.
12. Лосев А.Ф. Двенадцать тезисов об античной культуре. *История античной эстетики*. Москва, 1992. Т. 8. Кн. 1. С. 314–323.
13. Ман П. де. Критика и кризис. Москва : Гуманитарная академия, 2002. 256 с.
14. Марченко Н.П. Автобіографія дитинства у межах біографічного дискурсу. *Українська біографістика*. Київ : Наука, 2012. Вип. 9. С. 90–109.
15. Мегела І. Історія давньогрецької літератури. Київ : Либідь, 2005. 488 с.
16. Нич П. Антропологія літератури. Культурна теорія літератури. Поетика досвіду. Київ : Смолоскип, 2007. 63 с.
17. Платон. Критий. Библиотека оккультной и теософической литературы. URL : <http://www.theosophy.ru/lib/krity.htm>.
18. Подорога В. Словарь аналитической антропологии. *ЛОГОС*. 1999. URL : http://lib.ru/FILOSOF/PODOROGA_W/s_antropo.txt.
19. Подорога В. Феноменология тела. Введение в философскую антропологию. Москва : Ad Marginem, 1995. 339 с.
20. Подорога В. Философия и литература. *Публичные лекции*. 2006. URL : <https://polit.ru/article/2006/07/28/podoroga/>.
21. Публий Овидий Назон. Любовные элегии. Метаморфозы. Скорбные элегии. Москва : Художественная литература, 1983. 618 с.
22. Содомора А. До глибин людської душі. Київ : Основи, 1993. С. 5–20.
23. Тарадайко С. Вершник. URL : <http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/885/41/>.
24. Тарнашинська Л. Літературознавча антропология: новий методологічний проект у дзеркалі філософських аналогій. *Слово і час*. 2009. № 5. С. 48–63.
25. Фельдштейн Д. Детство как социально-психологический феномен и состояние развития. URL : http://www.voppsy.ru/issues/1998/981/981003.htm#_ftn1.
26. Штаерман Е.М. Кризис рабовладельческого строя в западных провинциях римской империи. URL : http://www.sno.pro1.ru/lib/staerman_krizis_rabovladelcheskogo_stroya/index.htm.

Гутарук Н. В. Специфика репрезентации детства в древнегреческой литературе (на материале герменевтического анализа трагедий Эврипида)

В статье проанализированы образно-дискурсивные особенности репрезентации образа ребенка и очерчены социальные аспекты конструирования феномена детства в древнегреческих трагедиях Эврипида. В зависимости от того, что было предназначено ребенку свыше, его детство изображалось по-разному. Если ему было предрешиено стать великим, автор фокусировал внимание читателей на малейших деталях процесса образования и воспитания. Если же ребенку была уготована судьба простого человека или же скорая смерть, то читателям были представлены различные особенности игр и забав.

Именно эти две особенности позволяют сделать вывод о том, что специфический мир детства не был предметом интереса древних греков, и дети как персонажи были использованы автором для усиления драматической коллизии исключительно мира взрослых.

Ключевые слова: *ребенок, феномен детства, реконструкция рецепции, эллинская культура, литературоведческая антропология, авторская литературная традиция, героико-эпическая мифология.*

Hutaruk N. The Specificity of Childhood Representation in Ancient Greek Literature (based on hermeneutic analysis of Euripides' tragedies)

The article is dedicated to the analysis of child's representation in the tragedies written by Euripides. Special attention is paid to social aspects of child's image construction. It was established that there were two ways of childhood characteristic embedded in the texts of Euripides' tragedies. These two variants of portrayal were dependent on what the child was predestined by fate: to be famous or to be a plain person. The childhood of the first group was represented in the texts with all the details of education and upbringing. The childish period of the second group was described as a joyful time. These two diverse ways of depicting childhood allow to determine that children-heroes were used not as the equal content components of the Euripides' tragedies but in most of cases as the background to enforce the conflict situations among adults.

Key words: *child, childhood, reconstruction of reception, Hellenic culture, author literary tradition, heroic epic mythology.*